

Викладач кафедри економіка підприємства,
фінансів та фінансово-економічної безпеки
Літовкіна Т.В.

Основні проблеми формування дохідної частини бюджету України

Провідне місце в системі регулювання економіки держави, створення сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку ринкових відносин, забезпечення макроекономічної рівноваги в економіці належить бюджету. Він є невід'ємною частиною ринкових відносин і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики.

Дослідження проблем формування доходної частини Державного бюджету України завжди викликає інтерес. Саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи державної виконавчої влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з врахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості.

До доходів за податковим методом віднесено податки на доходи, на прибуток, на збільшення ринкової вартості, на власність і внутрішні податки на товари та послуги. Неподатковим методом формуються доходи від підприємницької діяльності, від надання державних послуг, від державного майна, від державних ресурсів. Більше 80% доходів Державного бюджету України формується з ВВП країни, що визначає залежність обсягів надходжень до бюджету від рівня розвитку та стану економіки країни в цілому.

Врахування при розрахунках державного бюджету України нереалістичного прогнозу основних макроекономічних показників призвело до штучного завищення планових показників доходів державного бюджету на 23,6

млрд. гривень. Результатом системного невиконання плану доходів стало прийняття Верховною Радою України у грудні 2013 року змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2013 рік», якими було зменшено дохідну частину державного бюджету на 19,4 млрд. грн. та збільшено на відповідну суму граничний рівень дефіциту державного бюджету.

За результатами 2013 року до Державного бюджету України надійшло 339,2 млрд. грн., у т.ч. доходів – 337,6 млрд. грн., трансфертів з місцевих бюджетів – 1,6 млрд. гривень. Проти 2012 року надходження до Державного бюджету України знизились на 6,8 млрд. грн., або на 2 відсотки. Рівень виконання річного показника, затвердженого Верховною Радою України зі змінами, становив 96,6 відсотка.

В цілому, дохідна частина державного бюджету за 2013 рік була невиконана на 11,9 млрд. грн. навіть з урахуванням зменшеного плану доходів.

До основних факторів, які сукупно впливають на формування доходів Державного бюджету України, належать: стан економічної кон'юнктури, протиріччя податкового законодавства, наявність тіньової економіки, низька конкурентоспроможність продукції та фінансова дисципліна більшості суб'єктів господарювання. Фактори впливу на рівень доходів державного бюджету поділено на зовнішні та внутрішні. Вони можуть мати політичне, економічне, соціальне спрямування.

Основними проблемами у формуванні доходної частини Державного бюджету України є неузгодженість потреб у податкових надходженнях з можливостями їх отримання. Крім того, на сьогодні стоїть завдання досягти такого рівня надходжень до бюджету, щоб була можливість акумулювати ресурси у доходній частині державного бюджету.

Економіка України потребує інвестицій, тому пільгове оподаткування в Україні потрібне для розвитку країни. Для його вдосконалення з метою наповнення дохідної частини бюджету держави та врегулювання пільгового режиму рекомендовано здійснити такі заходи: увести обмежений термін дії пільг (3–5 років) із чіткою оцінкою їх ефективності; пільги з ПДВ і ввезених

товарів на територію України доцільно залишити для ввезення високотехнологічного обладнання з-за кордону для розвитку тільки найсучасніших напрямів науки й техніки.

Для оптимізації системи доходів Державного бюджету України варто забезпечити формування стабільної дохідної частини, яка б дозволила виконати усі програми, надати послуги, реформувати міжбюджетні відносини; проводити стабільну бюджетну політику (зокрема вчасне прийняття закону про Державний бюджет України та законів, які впливають на податкову систему України); посилити наукову обґрунтованість планових показників та їх узгодження між міністерствами; запровадити узгодження програми соціально-економічного розвитку держави з плануванням бюджету; розробити та дотримуватися бюджетної стратегії. Вагомим фактором для збалансування системи доходів є коригування її з видатковою частиною.

Правове регулювання і демократичні засади з контролю за виконання конституційних обов'язків підприємницькими структурами має стати нормою суспільного життя. Поряд з цим має бути значно підвищена відповідальність за невиконання конституційних і законодавчих зобов'язань суб'єктів податкових відносин. Платник податків має нести повну відповідальність за невиконання податкових зобов'язань як факту правового порушення, що зумовило невиконання мобілізації надходжень до державного фонду фінансових ресурсів.

Дотримання єдиного підходу у виконанні податкових зобов'язань та мобілізації доходів бюджету в поєднанні з єдиним підходом у визначенні відповідальності за формування державних фінансових ресурсів і належне, ефективне, економне їх використання має сприяти формуванню дієвого та прогресивного механізму мобілізації доходів бюджетів України.

Таким чином, для вирішення основних проблем формування дохідної частини державного бюджету України та наповнення бюджету реальними доходами необхідно провести у державі фінансово-податкові реформи, прийняти Податковий Кодекс та вдосконалювати казначейське обслуговування державного бюджету за доходами.